

خریزه

خصوصیات گیاهشناسی

خریزه با نام علمی *L. melo Cucumis* از خانواده کدوییان (Cucurbitaceae) و یکی از محصولات با ارزش در اکثر کشورهای جهان می باشد. بومی آسیا و فلات ایران است. گیاهی یکساله، علفی و خزنده می باشد. دارای ساقه های طولی است که به چند متر می رسد. برگ های متناوب و درشت دارد، گیاه تک پایه البته در بعضی مواقع گل های کامل هم در آن ایجاد می شود. گل ها دگرگشن، گل های نر زودتر بوجود می آیند.

کاشت

به دو صورت آبی و دیم کشت می شود. در کشت آبی به دو روش کشت قدیمی و کشت جدید کشت و کار می شود. در گذشته عمق جوی ۵۰cm و عرض آن ۶۰-۷۰cm و فاصله مرکزی جوی با جوی بعدی حدود ۴ متر بوده است. عمق کاشت بذر ۳-۵cm می باشد. فاصله روی ردیف ۳-۵ متر و فاصله بین بوته ها ۵۰-۷۰cm معمولاً در هر دو طرف جوی کشت می شود. امروزه جوی هایی با عمق ۲۵cm و عرض ۲۰cm با فواصل ۲m ایجاد می کنند و سپس در بالای محل داغ آب کشت انجام می شود. این روش دارای تراکم بیشتری است. پس شیوع آفات و بیماریها نیز بیشتر است. چون جزء سبزی های غیر نشایی است امروزه آنها را در گلدان های کاغذی حدود ۲ ماه قبل از مناسب شدن فصل کاشت در گلخانه کشت و پس از مناسب شدن شرایط به محل اصلی انتقال می دهند. حساس به تکان خوردن ریشه است.

شرایط آب و هوایی و خاک مطلوب

در شرایط گرم و مرطوب هم قابل کشت است. ولی در این آب و هوا طعم مطلوبی ندارد و شیرین نمی شود. نیازمند تابستان های گرم و خشک است و همچنین طول فصل رشد باید طولانی باشد. حداقل چهار ماه نیاز است که میوه به مرحله رسیدن برسد. کمترین دما برای پرورش آن ۱۲-۱۵ °C است. دمای مناسب بین ۲۵-۳۵ °C می باشد. در خاک های حاصلخیز که دارای مواد غذایی آلی و معدنی کافی باشند بهترین نتیجه را می دهند. مناسب ترین pH برای کاشت خربزه و طالبی بین ۶ تا ۷ می باشد.

در خاک های اسیدی رشد آن کاهش یافته و برگ ها به رنگ زرد مایل به سبز در می آیند. در خاک های شور و در کشت دیم عملکرد پایینتر ولی میوه ها شیرین تر هستند.

آبیاری

نوسانات آبیاری اگر چه باعث کاهش رشد می شوند، می تواند باعث ترک خوردگی میوه ها نیز شوند. آبیاری بیش از حد باعث کاهش قند می شود. در کشت هایی که فاصله ردیف ها زیاد است و خاک نیمه سنگین، هر ۱۲-۱۰ روز یکبار آبیاری صورت می گیرد. در خاک های سبک هر ۸-۶ روز یکبار آبیاری صورت می گیرد.

تنک کردن: در کشت های قدیمی که کشت به صورت کپه ای انجام شده در مرحله ۲ یا ۳ برگی یک بوته نگهداری شده و بقیه حذف می شوند. تراش خربزه در این عملیات تمام ساقه های فرعی ثانویه، تمام گلپای نر و ماده و تمام میوه های تشکیل شده قبل از برگ هفتم را حذف می کنند. گلها و میوه های بعدی پس از این میوه را حذف می کنیم و معمولا روی هر بوته ۲ میوه نگه داری می شود. حذف نهایی گلها و میوه ها در مرحله ای که میوه قابل نگه داری به ۲ تا ۳ سانتیمتر رسید انجام می شود. در صورتی که عملیات هرس و تراش صورت نگیرد ۲۰-۱۰ میوه ممکن است روی یک بوته تشکیل شود.

هرس: یکی از معایب کشت خربزه هزینه بالایی هرس آن است به این صورت که وقتی بوته رشد کرد و تولید دو ساقه فرعی کرد این هرس انجام می شود و بعد از ساقه های فرعی اصلی حذف می شود و تا برگ هفتم هر ساقه فرعی، ساقه های فرعی ثانویه که روی ساقه های فرعی تشکیل شده حذف می شوند. حذف گل ها و انتخاب گل هفتم در ساقه های فرعی که همزمان با این کار میوه هایی که قرار است نگه داری شدند برای جلوگیری از حمله مگس خربزه با خاک پوشش داده می شوند. برای این کار میوه ای که هنوز سالم است برگ ها را دور آن پیچیده و زیر خاک قرار می دهند. خاک دهی را تا مرحله ای انجام می دهند که پوست میوه ضخیم شده و خطوط روی میوه ظاهر شود. البته در کشت های جدید مبارزه با سموم شیمیایی صورت می گیرد.

کود دهی

۲۰-۳۰ تن کود دامی یک دوره قبل از کشت به خاک اضافه می شود. همچنین ۸۰-۶۰ kg فسفر، ۱۵۰-۱۰۰ kg پتاسیم و ازت ۱۰۰-۸۰ kg بعد از کشت به صورت سرک در چند نوبت به مزرعه اضافه می شود.

آفات و بیماری ها

سفیدک سطحی *Erysiphe cichoracearum*

داغ زدگی *Pythium ulyimum*

کنه *Tetranychus spp*

شته خانواده *Aphididae*

مگس خربزه *Myiopardalis pardalina*

عروسک خربزه *Rhaphidopalpa foveicollis*

برداشت

خربزه باید در مرحله قابل مصرف برداشت شود. در واقع یکی از شاخص های برداشت TSS است یا درصد مواد جامد قابل حل در میوه (قند). یک سری از علائم ظاهری رسیدن عبارتند از:

۱- اینکه در ناحیه نزدیک به دمگل میوه ترک هایی ایجاد می گیرد.

۲- خشک شدن نزدیکترین پیچک به دم میوه

۳- برجسته شدن خطوط روی پوست

۴- نرم شدن نوک میوه

در صورتیکه در موقع رسیدن برداشت نشود بافت گوشت خراب می شود. از مهمترین ارقام خارجی *Hony dwe* و *Golden buty* و ارقام ایرانی خاتونی مشهد، زرد ایوانکی، گرگاب اصفهان (شیرین ترین) گرد و سبز هستند.

عملکرد : متوسط عملکرد خربزه در ایران ۱۵/۴ تن در هکتار و بیشترین عملکرد را استان تهران با حدود ۳۲ تن در هکتار داشته است. در ایران استان خراسان به عنوان بهترین تولید کننده خربزه در ایران دارای عملکرد متوسط ۱۴ تن در هکتار می باشد.